

Kort sammanfattning av rapporten: Skapa goda marknadsförutsättningar för den cirkulära ekonomins framväxt

November 2022

Svenskt Näringsliv presenterade i april 2019 rapporten *"Cirkulär ekonomi för ett konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv i Sverige"*. Sedan dess har mycket hänt. EU-kommissionen har presenterat sin handlingsplan för cirkulär ekonomi och den svenska regeringen har presenterat både en nationell strategi och en handlingsplan. Även forskningen inom området har utvecklats och myndigheternas arbete och uppdrag har fått större fokus på den cirkulära ekonomins utveckling. Vidare har omställningstakten inom det svenska näringslivet ökat och nya cirkulära material- och produktflöden och affärsmodeller utvecklas snabbt och ständigt.

Trots den positiva utvecklingen är den cirkulära ekonomins utveckling fortsatt i ett tidigt stadium. Näringslivet utvecklar och implementerar nya cirkulära material, produkter och tjänster men arbetet försvåras ofta av att befintliga regelverk och tillämpningen av dem inte är anpassade för de cirkulära lösningarna. Den politiska ambitionen är hög men policyarbetet inom cirkulär ekonomi hanteras fortfarande i alltför hög utsträckning som en miljöfråga. Cirkulär ekonomi kan kraftfullt bidra till att flera hållbarhetsmål nås, varför frågan också måste hanteras som en samhällsövergripande fråga.

Det svenska näringslivet ligger långt fram i arbetet med hållbarhet, innovation och framtagande nya tekniska lösningar som minskar utsläpp och ökar resurseffektiviteten. Omställningen till fossilfrihet och cirkulära affärsmodeller kan vara utmanande för företag men det finns också stora potentiella affärsmöjligheter.

En central utgångspunkt för att utvecklingen av den cirkulära ekonomin inom näringslivet ska fortgå, är goda marknadsförutsättningar och att minskad miljö- och klimatpåverkan går hand i hand med ökad konkurrenskraft. Cirkulära material, produkter och tjänster behöver vara lönsamma och konkurrenskraftiga och det är därför centralt att goda marknadsförutsättningar för de cirkulära lösningarna skapas. Detta behöver vara i fokus i policyutvecklingen och i politiska beslut framöver.

Svenskt Näringsliv har tillsammans med medlemsorganisationerna tagit fram denna rapport för att lyfta fram viktiga grundförutsättningar och möjliggörare för att näringslivets arbete mot en cirkulär ekonomi ska främjas.

För att näringslivets omställning till cirkulär ekonomi ska kunna nå sin fulla potential och att de cirkulära lösningarna ska bli lönsamma och konkurrenskraftiga behöver ett antal Grundförutsättningar finnas på plats. Förutom dessa så finns också ett antal Möjliggörare som Svenskt Näringsliv vill lyfta fram. Dessa kan både enskilt och tillsammans i stor utsträckning förbättra marknadsförutsättningarna för de cirkulära affärsmodellerna. Totalt presenteras åtta olika områden där utveckling behövs inom såväl förändringar av regelverk som tillämpning av befintliga regelverk samt olika satsningar. Dessa är, utan inbördes rangordning:

1. En väl fungerande inre marknad och globalt fokus är en förutsättning

En förutsättning för den cirkulära ekonomins utveckling i såväl Sverige som i EU är en väl fungerande inre marknad. Regelverk inom cirkulär ekonomi måste vara EU-gemensamma och nationell implementering av regelverk harmoniserad i så stor utsträckning som möjligt. EU-gemensamma standarder, framtagna av standardiseringsorganen i samarbete med industrin, är viktiga komplement till lagstiftningen för att möjliggöra teknisk utveckling och innovation. Frihandel är en förutsättning för den cirkulära ekonomin och ökad resurseffektivitet. Frihandeln behöver därför värnas och stärkas globalt och policyer för handel och cirkulär ekonomi behöver i högre grad stödja varandra för att skapa goda förutsättningar för den cirkulära ekonomins utveckling globalt.

2. Utveckla tillämpningen av dagens regelverk i linje med en cirkulär ekonomi

Regelverk som stödjer omställningen till en cirkulär ekonomi är en förutsättning för att omställningen ska bli verklighet. I avvaktan på att förändringar i regelverk blir gällande kan det i ett kortare perspektiv finnas stora möjligheter att främja den cirkulära utvecklingen genom att tillämpa redan befintliga regelverk mer anpassat för cirkulära material- och produktflöden. Näringslivet ligger i många fall steget före både beslutsfattare och myndigheter och tar fram nya cirkulära tekniker, lösningar och erbjudanden men har ofta svårt att realisera sina idéer till följd av otydlighet kring hur regelverk ska tillämpas för cirkulära flöden. En anpassad tillämpning framtagen i dialog med näringslivet skulle kunna snabba på utvecklingen, tillsammans med en utvecklad tillsyn.

3. Uppdatera avfallslagstiftningen för ökad resurseffektivitet

Den cirkulära ekonomin bygger på att värdet av produkter, material och resurser behålls så länge som möjligt och att avfallet minimeras. För att uppnå detta måste utgångspunkten vara att alla material som kan användas ska ses som en resurs oavsett om det handlar om primära, återvunna eller återanvända material. Dagens avfallslagstiftning utgår från linjära material- och produktflöden och behöver därför ändras och anpassas för att möjliggöra effektiva och konkurrenskraftiga cirkulära lösningar. En snävare definition av avfall skulle kunna hantera en hel del av problematiken men också andra åtgärder skulle kunna underlätta cirkulära flöden i närtid under gällande avfallsdefinition. Samtidigt är det centralt att tillsynen stärks och utvecklas för att säkerställa att oseriösa aktörer inte kan verka på marknaden.

4. Anpassa lagstiftning och tillämpning för att möjliggöra hantering av kemiska ämnen i cirkulära flöden

Kemikalier är viktiga för samhället för att ge specifika funktioner eller egenskaper i produkter. Kemiska ämnen förekommer också naturligt i olika råmaterial. Miljömålet och begreppet Giftfritt används ofta i sammanhanget "giftfria cirkulära flöden". Vad detta innebär i praktiken för material och produkter i den cirkulära ekonomin, är däremot oklart vilket hindrar utvecklingen och detta behöver förtydligas. Det är viktigt att lagstiftningen, både avseende begränsning och informationskrav, bygger på riskbedömning och riskhantering. Det måste också tydliggöras hur lagstiftningen ska tillämpas på de material och produkter som redan finns på marknaden och som ska cirkulera. Kontinuerligt arbete med substitution är centralt och utvecklingen av nya ämnen och tekniker behöver främjas.

5. Säkerställ effektiva ekonomiska styrmedel för ökad cirkularitet

Den cirkulära ekonomin baseras på att hållbara och cirkulära affärsmodeller kan utvecklas och bli såväl lönsamma som konkurrenskraftiga på marknaden. För att främja utvecklingen kan väl anpassade ekonomiska styrmedel vara ett verktyg. Ekonomiska styrmedel kan också försvåra och i värsta fall hindra utvecklingen, om de inte är utformade på rätt sätt. För att skapa rätt förutsättningar för näringslivets utveckling av cirkulära affärsmodeller behöver flera befintliga ekonomiska styrmedel, såsom punktskatter och momsregler, ses över för att säkerställa att de är ändamålsenliga och att de leder utvecklingen åt rätt håll. Vid eventuell utformning av nya ekonomiska styrmedel, med syfte att främja den cirkulära utvecklingen, behöver dessa baseras på vetenskapliga beslutsunderlag och objektiva konsekvensanalyser inklusive analys av hur styrmedlet påverkar marknadsförutsättningarna för de cirkulära affärsmodellerna.

6. Satsa på forskning och skapa förutsättningar för innovation

Teknikutveckling och innovativa lösningar i näringslivet är centralt för att uppnå fossilfrihet och ökad resurseffektivitet. Omställningen kan innebära en utmaning för näringslivet samtidigt som det också innebär nya affärsmöjligheter. Även forskningen inom cirkulär ekonomi har en viktig roll i att främja näringslivets arbete med cirkulära material- och produktflöden. För att forskningen på bästa sätt ska kunna bidra till omställningen behöver den i högre grad kopplas till näringslivets frågeställningar och utmaningar och ha större fokus på att resultera i marknadsmässiga lösningar. Vidare behöver satsningar göras på testanläggningar, tvärvetenskaplig forskning och mer långsiktiga forskningsprojekt. Dessutom är det viktigt att beakta SME-företags förutsättningar i forskningen och att tillgängliggöra forskningen inom cirkulär ekonomi för mindre företag.

7. Främja utvecklingen av funktionsförsäljning och affärsmodeller för att förlänga produkters livslängd

Den cirkulära ekonomin innebär för många företag ett skifte från mer traditionella linjära affärsmodeller till affärsmodeller som i många fall baseras på en högre grad av tjänster. Dessa affärsmodeller innebär ofta att tillverkaren har kvar ägarskapet och kontrollen av produkten under en längre tid och istället levererar den funktion som kunden önskar. Dagens regelverk såsom t.ex. redovisningsrekommendationer, avtals- och försäkringsfrågor samt skatteregler, är sällan anpassade för dessa typer av affärsmodeller och behöver ses över och anpassas för att stödja utvecklingen. Det samma gäller för affärsmodeller som förlänger produkters livslängd genom reparation, återtillverkning och uppgradering. Idag är det ofta oklart hur befintliga regelverk ska tillämpas på dessa. Även här behöver en översyn av regelverk göras för att säkerställa att dessa affärsmodeller främjas.

Andra åtgärder för att främja dessa affärsmodeller är utveckling av finansieringslösningar samt tillse att digitaliseringen kan fungera som en möjliggörare genom att synkronisera policy för cirkulär ekonomi och digitalisering.

8. Satsa på ökad utbildning, kunskap och kompetens inom cirkulär ekonomin

Det finns ett stort behov av att höja kunskapsnivån om vad den cirkulära omställningen innebär hos såväl politiken som myndigheter, näringsliv, akademi, civilsamhälle och konsumenter. Det behövs också satsningar för att tillgodose behovet av kompetens inom området. Det råder idag, inom flera områden, stor kompetensbrist i näringslivet och det utgör ett hinder för klimatomställningen. En cirkulär omställning ställer ytterligare krav på en väl fungerande kompetensförsörjning inom många områden och utveckling av nya kompetenser inom både yrkes- och akademisk utbildning. För att stärka kompetensen brett och säkra kompetensförsörjningen behövs insatser i hela utbildningssystemet från grundskola till högre utbildning. Det behövs också insatser inom forskning, tillgång till internationell kompetens och incitament för företagen att arbeta med kompetensutveckling.

Rapporten i sin helhet återfinns på [Svenskt Näringslivs hemsida](#).